

Mladi tat.

(Dramatičen prizor v jednom dejánji; spisal Fr. S. F.) * *Fantim*

O s o b e :

Belčev Svetko; Stojanov Ciril; Belčeva mati; Učitelj.

(Igrališče zunaj vasi pod milim nebom. Steza pelje skozi mal gaj.)

Prvi prizor.

Svetko (pride od desne po stezi. Sredi pozorišča postoji ter se skrbno ozira na okoli. Potem vzame iz žepa klobaso.) Nà, vže zopet jo imam! To se mi bode prilegla! Naša mati le vedno ričet kuhajo — ali pa sòk; zakaj bi si jedenkrat česa boljšega ne privoščil? Saj so oče rekli, da je za možá le kos mesá. In jaz bodem jedenkrat tudi mož — pa še velik in močan. Saj me nobeden ne vrže! — (Vgrizne v klobaso.) Takó je suha! Ko bi vsaj kuhane obešali v jedilno shrambo! — Bog vé, kje bi dobil kosce kruha. (Šteje na prste.) Umrl ni nobeden, da bi šel kropit. Bále tudi ne nakladajo nikjer, da bi šel po pogačo. — Oj ti preklicana reč ti! — Kaj pa Stojanov Ciril? — Tam imajo kruha, tam! Kar tu ga počakam. Saj mora vsak čas priti iz učilnice tod mimo. Klobaso pa denem v grm. Naj pa bode Skoblétov Sultan kriv. Saj Ciril rad verojame. (Gre proti grmu ter varno skriva klobaso. V tem pride Ciril s torbieco po stezi. Ugledavši Svetka vzklikne:)

Drugi prizor.

Ciril. Le čakaj, Svetko, zakaj te ni bilo v učilnici! (Cvetko se ustraši ter hitro sklone po konei.) Jaz te bodem pa zatožil, da si ptiče iskal! To te bodo gospod učitelj!

Svetko. To se zna, da me bode! Raje mu stokrat uidem!

Ciril. Kako pa govoriš? Ali se nisi naučil, da jih moramo vikati?

Svetko. Zakaj ga moramo? Saj ni oženjen, birme mi pa tudi ni zavezal!

Ciril. Pa so gospod župnik tako rekli in v berilu smo tudi tako brali. A tebe ni nikoli v šolo, pa ne znaš nič in tudi ne veš nič!

Svetko. Vsi ste neúmnnejši, kakor jaz. Da vidiš, kako znam čitati. Daj mi knjigo sém!

Ciril. Niti črk ne poznaš, pa bodeš čital! (Vleče knjigo iz torbiece.) Nà, pa čitaj!

Svetko (vzame knjigo in obrača liste). A, bé, cé, krave so boljše kot ovcé! Fantín petelin, dekleta teleta!

Ciril. O, tako čita stari Maslè, ki ne pozná nobene črke ter se iz nas norčuje, a mi iz njega. (Vzame mu knjigo ter jo tlači v torbieco.)

Svetko. Vidiš, pa je le star! Naš oče tudi ne znajo čitati, pa so rekli, da so bili vže na vojski.

Ciril. Saj na vojski ni treba, da bi znal čitati.

Svetko. Zato pa! Kdor je za kaj, lahko brez tistih čačk pride celó na vojsko ali še dalje, pa se mu dobro godí. Ali si se kaj nasitil, ko si sedel dve uri v učilnici, kaj?

Ciril. Saj ne hodím zato v učilnico, da bi ondú jedel. Lahko bi pa tudi bil a nisem hotel. Vidiš, kak kos kruha so mi dali sè seboj. (Potegne iz žepa kos kruha in mu ga pokaže.)

Svetko (ga hoče prijeti). Daj ga meni!

Ciril. Lenega čaka strgan rokav
Pal'ca beraška pa prazen bokal!

Slišiš, tako so nam povedali gospod učitelj. Če bi bil v učilnici, dal bi ti ga bi polovico. A ker si tu ležal in za ptiči stikal, ne dam ti ga niti drobtine.

Svetko. Ne bodi no tak! Če mi ga daš, povem ti za take ptiče, ki jih še nikoli videl nisi!

Ciril. Le védi sam zá-nje. Jaz pa kruh ponesem slepemu Juriju. Hvaležen mi bode in poreče mi: Bog povrni! A to je več vredno kot zlata lestva od nebes do zemlje!

Svetko. Dal mu ga bodeš drugi pot! Zdaj ga daj meni. Ne bode ti žal. Oj to se bodeš čudil. Nù — ali hočeš? —

Ciril. Pa jim vender nisi mladičev pobral?

Svetko. Kdaj sem storil kaj takega? Kar povedal ti bodem, kaj nè?

Ciril. Če jih bova pustila pri miru?

Svetko. Nič se ne boj! Glej, vi ste šli v šolo, a naša mati na polje. Jaz sem tudi vzel knjižico in hotel iti. Ravno zaklenil sem in ključ vtikal pod tiste jasli — saj veš —

Ciril. Kakor jih je lani Liska polomila, ko je prišla tako huda s planine.

Svetko. Dà, dà, prav tiste. Kar jo prikoraca mimo Skoblétov Sultan. Nekaj je nesel v gobcu.

Ciril. Je pa vže zopet kaj ukradel. S kamnom bi ga bil! Pri nas je nekoč vzel poln lonec z ognjišča. To sva ga z našim hlapcem!

Svetko. Le stoj! Meni je tudi prišlo brž na misel. Vtaknil sem hitro še knjigo pod jasli ter tiho tekkel za njim. Prav tukaj se je ustavil potepenec. Rekel sem, zdaj bode snedel, kar ima. Ali pogledal je okolo sebe in vtaknil glavo v ta grm, potlej je pa šel. Neumnež je mislil, da ga nisem videl. Skočil sem k grmu ter pogledal noter: Ugani, kaj je bilo?

Ciril. Kost, ki je ni mogel zgristi.

Svetko. Kaj še! Poglejva, pa bodeš videl! (Stopita k grmu. Svetko izvleče klobaso.) Poglej jo, taka-le je tista kost!

Ciril. Ti pasja dlaka ti! Ali bi ga! (Pretí s pestjó.) Bog vé, čegava je? Nazaj jo bodeš moral dati.

Svetko. Kaj si neumen? Vidiš, to so ptiči, ki jih še nisi videl nikoli. A tudi ne smeš nikomur niti črhni o njih, če bi — — —

Ciril. Ali sem kaj rekel, da povem? Toda klobasa tvoja ni, ker je ukradena.

Svetko. Ali sem jo ukradel jaz? Sultan jo je vzel, pa naj ima on greh. Daj mi nožič, videl bodeš, kako je dobra.

Ciril (mu da nožič). Ali res nimam nič greha, če jo jem?

Svetko. Saj je ne bodeš jedel, samó pokusil jo boš. (Reže in mu da kosček.)

Ciril. Pa je res dobra.

Svetko. Kdaj sem vže jaz vedel, da so naše klobase dobre!

Ciril. Mar je bila to vaša klobasa?

Svetko. Saj nisem tako dejal. Če so naše dobre, vaše so tudi. Klobasa je klobasa. (Jesta.) Kaj nè, to se prilega? Od zdaj bodem pazil Sultana vsak dan a ti mi bodeš nosil kruha, je-li?

Ciril. Časih vže!

Svetko. Zakaj ne vselej?

Ciril. Moram ga dati slepemu Juriju.

Svetko. Jurij dobi drugod dovolj in nič ti ne bode dal zánj. Jaz ti pa dam vselej nekaj koscev klobase. (Zeló prestrašen.) Joj — naša mati gredó!

Ciril. To bodo veseli, ko jim poveš. (Plesne z rokama.)

Svetko. Ali ti nisem rekel, da ne smeš povedati nikomur. — Joj, glej, za materjo pa gospod učitelj. Bežíva! (Klobaso hoče vtakniti v žep in prime Cířila, da bi bežala. A po nevedoma izpusti v naglici klobaso na tla, da sam ni vedel kakó.)

Ciril. Kaj bodeš bežal, ko sta te vže videla! Počakajva! (Od zadaj se čuje glas:)
Svetko! Svetko!

Ciril. Ali slišiš? Ne vleci me nù! Kličejo te!

Svetko. (Ves zméden.) Ne smeš povedati, da sem vzel klobaso!

Ciril. Saj je nisi vzel ti; vzel jo je le Sultan!

Tretji prizor.

(Mati pridejo s polja na roki nesoč košarico s sočivjem in zelenjavo.)

Mati. Ciril, ali je bil naš danes v šoli, ali nê?

Ciril. Saj Kovačevega, Kódrasovega in drugih tudi ni bilo.

Mati. Kaj so meni mári drugi! Vprašam te, ali je Svetko bil ali nê?

Svetko (sune Cířila in hiti sam). Oni dan me pa res ni bilo, ko so šle krave v planino, in pa potlej, ko sem seno tlačil.

Mati. Tiho! Danes te tudi ni bilo! Potép ti — potepeni! Čakaj, ko pridejo oče, tedáj vže dobiš, kar zaslužiš.

Četrti prizor.

Učitelj. Prav takó, mati! Svetko je postal len. Treba bode leskovega ôlja. Uprav sem bil namenjen k vam, da poprašam, kod hodi. Ta teden ga vže trikrat ni bilo v šolo.

Mati. Takó? Ti lenoba lena! Lažnjivec grdi! Meni pa taji domá. Čakaj me!

Učitelj. Le primite ga dobro. Mlado drevesce se še da upógniti, staro se pa zlomi. Česar se mlad ne naučiš, tudi star ne znaš — zapomni si to Svetko. Jutri moraš priti v šolo. Jaz te ne bodem kaznoval za sedáj, če bodeš v prihodnje poslušen in priden!

Mati. Ali slišiš, kako so dobri gospod učitelj, ti jih pa žališ. Prosi jih tu odpúščenja — le lepó!

Svetko (se kisto drži, stopi malo naprej ter gleda v tla.)

Ciril. Tako, prosi nò, potem bode vse dobro! Kaj ne gospod učitelj, da niste več hudi nanj?

Učitelj. Jaz vas vse ljubim, kot svoje otročiče. Vse bi storil za vas, da bi bili le pridni ter se česa naučili.

Svetko (poklekne in prosi). Nikar ne bodite hudi! Saj ne bom več!

Učitelj (ga vzdigne). Le nikar ne jokaj! Sedanja krivda je poravnana. Toda pazi drugič! Bodi priden, kakor Ciril, pa bodeva prijatelja, kakor midva. (Pogradi prijazno Cířila po licu.) — Glej, glej, Cířilček, tam-le je polovica klobase! Poberi

jo. Ni, da bi tu ležala. Božji dar je. Saj je Jezus tudi ukazal pobrati kosce, ko je nasitil množico ljudi v puščavi.

Ciril. Oh, Svetku je padla. — (*Svetko ga pogleda.*) Nekdo jo je izgubil. Našemu kužetu jo hočem dati, ali nê?

Učitelj. Kaj si hotel reči najprej? Svetku je padla? Le povej!

Mati. Čaj, kaka je? (*Pogleda jo.*) To je naša klobasa! Svetko, ti si jo ukradel. Ti malopridnež, ti!

Učitelj. Takó!?

Ciril. Saj ni res! Skoblétov Sultan jo je vzel! Svetko ga je zasačil in mu jo izplel. V ta-le grim jo je skril. Saj potem nima greha, če jo je jedel, kaj nê? Meni je tudi dal kosce!

Učitelj. Ciril, kdo ti je to povedal? Ali si videl Sultana?

Ciril. Kakó, ker sem bil v učilnici. A Svetko ga je videl!

Mati. Jaz ga tudi nisem videla, ker sem bila na polji. A dobro vem, kdo je tisti Sultan. To je Svetko sam. Zdaj vem, zakaj se vsak dan za jedno klobaso uštejem. — Ti zvitost ti prekanjena!

Učitelj. To je preveč! Svetko, kaj bode iz tebe? Takó mlad, pa tak grešnik! Ciril, kam je prišel tisti, ki je najprej ukradel le iglo? Pravil sem vam uprav danes v šoli. Ali se še spominjaš?

Ciril. Oj, dobro! Na vislice.

Učitelj. Svetko, ali čuješ? To tudi tebe lahko zadene. Iz malega priraste veliko. Zdaj jemlješ malo; kmalu bodeš jemal več in v kratkem te bodo lovili orožniki ter te uklenjenega peljali pred sodnika. Ali te ni sram? Ali se ne bojiš Boga? On te vidi povsod ter zapiše v črno knjigo taka dejanja, da te kdaj ostro kaznuje, če se ne spreobrneš. Kako je žalosten tvoj angelj váruh! Hudobec se pa veseli in smeji. In kdo je kriv tega? Lenoba, sama lenoba. Če bi bil priden, ne bi imel časa stikati po čumnati. Raje bi delal svoje naloge. Skleni torej, da ne storiš nikdar več tega, da ne premakneš ničesar niti za las nê, kar ni tvojega!

Ciril. Gospod učitelj, saj ne bo nikoli več!

Učitelj. Prosi mater odpuščanja!

Svetko (*joka*). O, mati, nikoli več! Prosim, odpustite mi! Jaz ne grem na vislice! Bog me varuj tega!

Mati. Odpustim ti vže. A kazen ti ne otide! V nedeljo pridejo oče. Mi bomo dobro jedli, a ti bodeš brez jedi stal v kotu, zato ker si kradel.

Učitelj. Svetko, le potrpi, kar ti nalože mati. Krivico mora vsak poravnati takó ali takó! Zapomnita si danes oba za vselej:

„Lenoba je vseh grdob grdoba!“

(*Učitelj se vrne. Drugi otidejo na nasprotno stran.*)

